

DEȘTEPTAREA

GAZETĂ PENTRU POPOR

Redactată de un comitet -- Apare la 1 fiecarei luni.

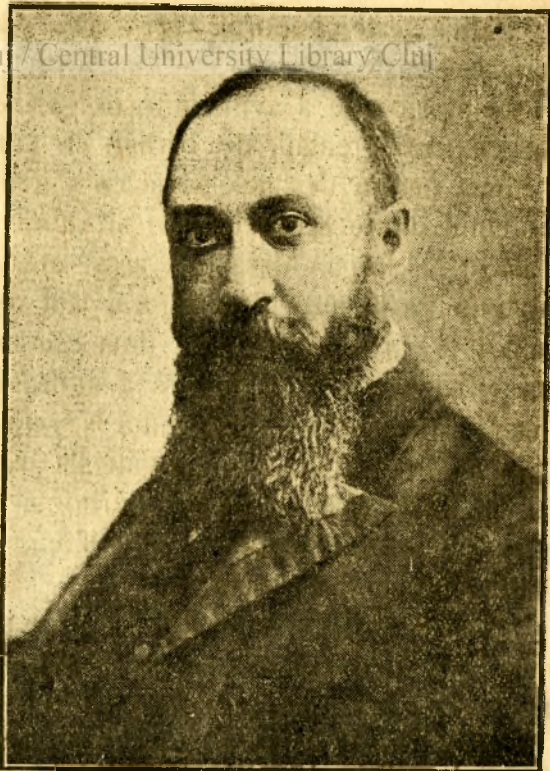
Prețul foii pe an în țară 20 lei. — În străinătate pe an 30 lei. — Un număr 2 lei
Epistolele nefrancate nu se primesc. — — Manuscrisele nu se înapoiază.

Editor și proprietar: Societatea acad. „JUNIMEA”. Redacția și adm.: Piața Unirii No. 3.

Inchinare lui N. Iorga.

*Celui ce întru-
chipează virtuțile
sufletului ro-
mânesc, celui ce a
îndrumat un popor
sfășiat spre isbânda
unității sale, neîn-
trecutului cerce-
tător și povestitor
al faptelor eroicu-
lui nostru neam:
îchinare cu pri-
lejul împlinirii a 50
de ani de viață.*

„Deșteptarea”.

Ca răspuns la telegrama de urare trimisă de societatea academică „Junimea“, domnul N. Iorga a trimis următoarea scrisoare :

Scumpii mei tineri,

Și cu prilejul acesta, mulțumindu-vă de bunele urări, îmi îngăduesc a vă aminti datoria dumnevoastră cea mare : de a reda Bucovinei, în formă modernă, fără exclusivism național turbulent cultura românesacă.

Primiți, vă rog, asigurarea simpatiei mele.

N. Iorga.

N. Iorga.

Oameni mari se ivesc rar.

Fericit este poporul care-i are. Căci ei sunt făuritorii istoriei sale. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nația noastră a avut norocul să fie călăuzită, tocmai în clipe de mari greutăți, de bărbați cu mintea ageră, cu tragere de inimă pentru destinele ei și cu putere de muncă pildnică.

Unul dintre acești luceferi ai istoriei noastre este fără îndoială și N. Iorga. Mare este acest om, nu numai pentru-că a fost, timp de 30 ani, îndrumătorul fără răgaz al credințelor Românilor de pretutindeni spre ținta cea mare, care s'a atins în anul 1918 prin unirea noastră a tuturor, ci și pentru-că el este și acela care cu duh nepărtinitor a scris și scrie faptele neamului nostru într'un fel, cum nu s'a mai pomenit până acum.

N. Iorga este nu numai făuritor al istoriei naționale, ci și cel mai de frunte scriitor. al ei. Pildnic prin munca sa uriașă, el este pildnic și ca viață.

Născut la 5/18 Iunie 1871 în orașul Botoșani, N. Iorga uimia încă în tinerețele sale pe învățătorii săi. La vârsta de 6 ani el citise părți din cronicarii români și mulți poeți români și francezi. După ce-și termină studiile mijlocii la Botoșani și la Iași și sfârși, la vârsta de 19 ani, studiile universitare, plecă

la școli înalte din Franța și Germania, unde eră o fală a studenților. La vârsta de 23 de ani, când mulți oameni încep deabia studiile la școlile mari, N. Iorga deveni profesor la universitatea din București, unde e și astăzi.

De cum a ajuns la cea mai înaltă treaptă în învățământul românesc, N. Iorga nu-și restrânse munca numai între zidurile universității, ci, mânat de duhul profetic al marelui său suflet, scrie la ziare, ține conferințe, scrie cărți întregi despre trecutul nostru și despre ceea ce așteaptă lumea dela noi, popor chinuit, trece hotarele Regatului românesc de pe atunci și duce la Români subjugăți solia cuvântului mântuitor, care avea să se îndeplinească.

Apostol la înfățișare, el e și un apostol al cuvântului. Când vorbește N. Iorga, din ochii lui mari, negri se revarsă asupra publicului raze de lumină, care răpesc pe auzitori din lumea aceasta în lumea gândurilor pe care le împărtășește el, iar cuvântul lui fermecat străbate cu fiori de plăcere în sufletul nostru, purtându-l cu putere magică pe unde vrea el. N. Iorga este un măestru al vorbei, nu atât prin forma, în care o spune, cât mai ales prin căldura sufletească ce-o pune în fiecare cuvânt.

Deaceea el a putut să devie marele dascăl al poporului românesc de pretutindeni. Deaceea, în fiecare faptă românească din cei 30 de ani din urmă se găsește o parte din sufletul său bogat, atât de bogat, încât s'a respirat pretutindeni, la 15 milioane de Români, câte-o părticică, și i-a rămas totuși încă deajuns, pentru a împărtăși din el și copiilor noștri.

Ceea ce a făptuit acest om minunat, e greu să se spună în câteva cuvinte. Numai despre ceea ce a scris el a trebuit să se alcătuească o carte întregă, în care s'au înșirat numai numele cărților sale. În cartea aceasta n'au încăput însă nenumăratele sale articole din gazete și conferințele sale, ținute în tot cuprinsul pământului românesc.

Noi, Bucoveninii, am avut fericirea să-l vedem pe acest mare bărbat pe pământul nostru, încă înainte de unirea noastră cu Români de pretutindeni. De câte ori a venit la noi, el n'a

rămas numai la orașe, ci a cutreerat toate satele noastre, în dorul de a cunoaște cât de aproape firea țăranului nostru. Câți dintre gospodarii noștri nu-și aduc cu atâta plăcere aminte de vremurile acelea, în care trebuia să vorbească mai mult inima decât gura!

Pentru-că cuvântul lui N. Iorga, chiar șoptit, avea farmecul unei biruințe, stăpânirea austriacă l-a oprit la 1 Iunie 1909 să treacă granița la Burdujeni, pentru a ne vedea și a ne spune, în graiul său minunat, cuvinte de mângâiere. L-a oprit însă numai cu trupul. Căci fășii din sufletul său au trecut neîntrerupt granița până la ziua izbăvitoare, în care ne-am unit cu toții. Pe N. Iorga l-au putut păzi grănicerii austriaci să nu se strecoare în Bucovina, scrisul lui s'a strecurat însă și în timpul războiului, printre sentinele, răspândind mereu aceeași mare credință: izbânda noastră.

Pentru iubirea lui mare față de neamul, a cărui podoabă e, toată suflarea românească a făcut o sărbătoare națională din ziua de 18 Iunie, când N. Iorga a împlinit 50 de ani. Îi aducem și noi cei grupați în jurul acestei gazete pentru popor, în numele nostru și al miilor de țărani, cari ne citesc adâncile noastre închinări, împreunate cu ruga ce o ridicăm umili cătră Cel ce conduce destinele acestei lumi, să ni-l păstreze încă mulți ani de fericită și rodnică viață spre binele și fala poporului românesc.

D. Marmeliuc.

Grigore Al. Ghica, un martir al neamului.

Grigore Al. Ghica a fost fiul lui Alex. Mateiu Ghica, care era dragoman*) la curtea Sultanului din Constantinople și care fu ucis la 1741.

El a fost domn în Moldova în 2 rânduri, dela 1764—1767, și apoi a doua oară dela 1774—1777, iar în Muntenia a domnit numai un an, dela 1768—1769.

*) Dragoman = un fel de tălmăciu oficial.

Ghica ajunge să câștige prin bani locul de dragoman la Poartă**) și deveni mai târziu și domnitorul Moldovei în locul ginerelui său Grigore I. Callimah. Aceasta se întâmplă în anul 1764. Cu toate că divanul***) său era compus aproape numai din Greci, oameni foarte șireți și lacomi de bani, acest Domnitor luă măsuri bune pentru îndreptarea stării, pe atunci destul de triste a țării sale. El purtă de grijă ca să populeze țara, căută să scutească pe orice cetățean de primejdii și se îngrijea mai ales de îmbunătățirea sorții foarte jalnice a țăranului, asupra de boeri și biruri mari. Aceasta este un mare merit a Voevodului Grigore Alex. Ghica. Acest Domn purtă de grijă, ca să se întocmească și alte lucruri bune și folositoare obștimei. La Iași, în capitala Moldovei se făcu în timpul domniei lui un apaduct care aveă să îngrijească cu apă întreg orașul, în țară se refac drumurile, stricate de ploii și de puhoai și se pardosesc cu lemn de stejar străzile de capetenie în capitală. Sub domnia lui întâlnim primele începuturi de o industrie națională, la al cărei propășiri însuși Domnul a lucrat și a contribuit mult. La Ohi-pirești un sat în Moldova așează o fabrică de postav, înființează școli și alte multe lucruri de folos pentru țară. Singur Vodă se îmbracă și trăi foarte simplu. Domnia lui a fost o domnie bună, o domnie plină de roade.

În anul 1774 se făcu între Ruși și Turci, cari s'au bătut întreolaltă prin 5 ani de — arândul, în care vreme au prădat și au ars Moldova și Muntenia. Pe vremea aceia, ca și mai înainte, aceste țări aveau mult de suferit în urma năvălirilor și pustuirilor popoarelor și lăfșurilor străine, cari veneau ca lăcustele cele flămânde peste biata țara noastră. Veneau și Nemți și Turci, și Ruși și Poloni, toți ca oaspeți nepoștiți. După pacea din anul 1774, cunoscută și sub numele de Pacea de la Cuciuc-Kainardgi, principatele românești ajunseră sub ascultarea și supravegherea Rușilor.

La 1772 s'a împărțit Polonia între Ruși, Nemți și Austriaci. Austriacii puseră mâna pe Galiția, care făcea parte din Polonia. În lacomia ei nesațioasă după pradă, pajura austriacă nu se mulțumi numai cu atât, ci-și înfipse ghiarele ei de fiară răpitoare în partea cea mai frumoasă a Moldovei de sus, în dulcea noastră Bucovină, sub cuvânt că și această țărișoară ar face parte din Galiția. Ca să-și ajungă și mai sigur ținta dorită, Austria

***) Poartă = Reședința Sultanului din Constantinople.

***) Divan = adunarea boerilor mai cu vază, cu cari se statuia Domnul.

câștigă prin mituală cu bani și prin multe daruri scumpe pe Marele Vizir †) pentru acest scop, care la rândul său îl făcu pe Sultan să dea Austriei Bucovina, cea ce s'a și întâmplat în anul 1775. Cele mai frumoase și întinse păduri, cele mai vestite și renumite mănăstiri și biserici cu sutele cele mai înfloritoare, vechiul ocol al Câmpulungului moldovenesc, Suceava cu falnica-i cetate și curțile domnești de pe vremuri, unde cei mai glorioși Voevozi ai Moldovei și-au avut reședința, Putna, unde zac osemintele sfinte ale celui mai mare și glorios Domnitor, Ștefan cel Mare, cazură pradă setei nepotolite după cuceriri ușoare ale Austriarilor. Domnitorul Moldovei Grigore Alex. Ghica, cu el și sfatul țării, adică Divanul domnesc se împotrivi din rășputeri acestui act hoțesc și trimiseră prin mijlocirea Rușilor o jalbă la Împăratul Turcilor din Constantinopol, prin care protestară cu toată tăria în contra acestei nedreptăți nemai-pomenite, săvârșite prin smulgerea acestei părți din Moldova. Această jalbă îl supără pe Sultan și-i grăbește căderea Voevodului Ghica. Turcii, cari îl țineau acuma de prieten și prin urmare ca unit cu Rușii, hotărâră să-l înlăture cu deasila pe Ghica și asta cu atât mai mult, deoarece erau înaintea unei izbucniri a unui nou războiu cu Rușii și nu mai aveau încredere în el. În anul 1777 sosi în Iași un trimis turc din partea Sultanului cu numele Kara-Hissarli Ahmed-bey. Pe acesta, făcându-se bolnav de moarte, Domnul se duse să-l viziteze, dar fu prins pe neașteptate și ucis mișelește, tăindu-i-se capul. Așa a trebuit să cadă acest Voevod, care poate mai mult decât unii din antemergătorii săi ținea la țara peste care stăpânea, prada trădării turcești, pentru că a îndrăznit să-și ridice glasul său îndreptățit și plin de indignare despre ceia ce s'a întâmplat, împotriva celor, cari au răpit în mod mișeleșc una din cele mai frumoase părți din trupul Moldovei.

Astăzi, când ne-a ajutat bunul Dumnezeu ca să vedem cu ochii noștri înfăptuirea visului de aur: unirea tuturor fraților Români și a tuturor țărilor românești sub un singur Domnitor, care este bunul și viteazul nostru Rege Ferdinand I, astăzi să îndreptăm gândurile noastre cu venerație către Voevodul Grigore Alex. Ghica și să ne închinăm cu evlavie și cu smerenie amintirii lui. Acest Domnitor n'a fost numai un stăpân blând și bun, ci în primul rând un patriot bun, un bun Român, care

†) Marele Vizir = prim-ministrul împărăției turcești.

a apărat cu tărie o cauză sfântă, integritatea țării pe care o stăpâneă, a Moldovei și și-a ridicat glasul său în contra răpirii mișeștii al acestui colț de raiu din Moldova. Dar durere, acest Domnitor condus fiind de cele mai bune și frumoase gânduri și planuri pentru țara peste care stăpâneă, a rescumpărat scump acest gest frumos, suferind o moarte de martir.

Livescu, cand. în filosofie.

Din Pătrăuții Turcului (pe Siret).

După mai mulți ani, mi-a fost iarăși dat să petrec sf. sărbători a Paștelor din urmă în satul meu de băștină, care e Pătrăuții pe Siret mai numit și Pătrăuții Turcului.

Această mare și fruntașă comună românească din județul Flondoreni, se împarte în două parohii: Pătrăuții de sus și Pătrăuții de jos, despărțite una de alte prin apa Siretului, cu mândre biserici zidite înainte de câți-va ani.

Amintesc împărțirea în două a acestei comune din cauza deosebirii lor în ce privește păstrarea legii sau credinței noastre românești și a datinelor străbune.

Mare mi-a fost bucuria de cele ce am văzut și auzit în Pătrăuții de sus.

Aice toți sătenii români își păstrează cu sfințenie credința datinele și portul strămoșesc.

Și a ținea darurile aceste scumpe, pentru fiecare Român adevărat, înseamnă a-și cinsti țara și neamul.

Nu se află în acest sat nici un singur „baptist“ sau „papist“, ca în satele din împrejurime. Sătenii de aice umblă regulat la sf. biserică, și nu se lasă prin nimic smomiți de cătră dușmanii țării și neamului nostru românesc de a se face de răsul lumii, trecând la secta „baptiștilor“ sau „papiștilor“, știind bine, că cine nu rămâne în biserică și legea părinților săi va trebui să ajungă numai decât desprețuit de D-zeu și de oameni și robul și miluitul străinului.

La biserică, la horă, ca și în zilele de lucru sătenii de aice poartă cu dragoste și mândrie haina mândră românească și urăsc din suflet ori-ce leancă și împeștritare străină de prin târguri. Rar unde se vede mai bine frumusețea portului național românesc, cămeșile albe ca ghiocelul cu cusături și brodării mi-

nunate și bondițele sau peptarele împodobite atât de vioi cu flori de țigae ca în Pătrăuții pe Siret.

Aceasta am văzut în Lunia Paștelor, la horă, unde era adunat tot satul pe o pajiște verde umbrită de câți-va pomi batrani lângă biserică, iar nu la crâșmă ca mai demult.

Aice am văzut chiar și pe intelectualii satului îmbrăcați în haina țărănească, dând astfel pildă bună sătenilor să-și cinstescă și păstreze portul românesc, cu care chiar Regina noastră dragă se împodobește și-l poartă cu atâta mândrie.

Aicea cunoști cu adevărat că ești în Țara românească.

Privind la jocurile tineretului, am văzut că nu se pomește în acest sat nici de polca policească nici de valsul nemțesc. Mândrii feciori și fetele frumoase ca niște cosânzene joacă numai hora, sârba, arcanul, moldoveneasca cuișcăita, ciocârlanul, ș. a. jocuri adevărat moldovenești, pe cari le știu din bătrâni.

Iar acuma de când suntem sub stăpânirea românească, au introdus câțiva băetani mai cumiți și mai cu carte un joc nou, numit „Ardeleanca“. Acest frumos joc, adus dela Români din Transilvania, are mai multe figuri și e jucat după comanda în versuri frumoase a unui conducător. Și acest joc e cu mult mai frumos decât cadrila domnească. Cluj

Ce poate fi mai de laudă pentru acești săteni decât lauda și cinstea ce li se cuvine pentru păstrarea credinței, portului și obiceiurilor românești.

Și dacă acest sat își păstrează și cinstește tot ce-i românesc și bun dela străbuni, apoi aceasta e în cea mai mare parte meritul pre a mult regretatului său paroh, Maximilian Mitric, repausat înainte de vre-o jumătate de an. Acest părinte, atât de iubit de cătră săteni, a știut atât de bine ai lumina și conduce pe parohienii săi pe calea adevărului și a-i feri de orice vânt rău. De aceia sătenii îl pomenesc cu lacrimi în ochi și cu adâncă recunoștință.

Nu tot astfel am aflat în Pătrăuți-de-jos. Aice mulți dintre săteni români lăsându-se ademeniți și fumăniți de niște rătăciți și venetici și-au părăsit biserica și legea strămoșească și s'au făcut „baptiști“ sau „papiști“.

Sătenii cinstiți și mai luminați îi râd și desprețuesc pe acești rătăciți, totuși „papiștii“, această pleavă adusă de un vânt rău în satele noastre, se înmulțesc pe zi ce merge, avându-și acolo chiar și „preotul“, lor. Ei au lepădat credința și datinele

noastre românești moștenite dela strămoșii noștrii și trăesc retrași de lume, țară, biserică, fără cântece, fără joc.

Dară partea cea mai mare a sătenilor români își păstrează cu sfințenie și aicea legea, obiceiurile și portul românesc. Și aicea am văzut la horă jucându-se numai jocuri (dansuri) românești și între acestea și frumoasa „Ardeleancă“ condusă de un flăcău isteț cu numele Constantin Hodoroabă.

Intrebând mai de aproape pe gospodarii cu cari stăteam de vorbă despre acest conducător al Ardelencei, mi s'a spus, că e un baet cum se cade, a învățat acest joc în Transilvania și are aicea în sat mai mulți frați și surori, cari toți sau făcut bapțiști sau papiști, ba unicul dintre frații lui e chiar preotul papiștilor în Pătrăuți-de-jos.

Constantin Hodoroabă singur numai din familie ce nu se dă nici în ruptul capului să se facă și el papist, căci prea îi dragă biserica noastră românească și jocul și cântecele noastre.

Astfel îl laudă gospodarii cinstiți pe acest tânăr flăcău pentru tăria lui de suflet.

Laudă și cinste i-se cuvine deci tânărului fecior Const. Hodoroabă, căci nu se lasă smomit de niște oi rătăcite cum sunt papiști, ci ține sus și tare la legea noastră românească.

L-am chemat apoi și l-am rugat să-mi dicteze frumoasele strigături cu cari conducea jocul „Ardeleanca“ și le tipărim mai jos ca să le știe și feciorii din alte sate românești.

Simeon Reli.

Ardeleanca

culeasă de S. Reli.

- I. Ardeleancă, apă'n tioc,
Adă fata să ți-o joc
S'o joc să fie jucată,
Să mă pomenească odată.
- II. Ardelene, Ardelene;
Seamână grâu de vreme,
Ori de vreme ori târziu
C'aș mânca pâne de grâu!
De la lelea de sub brâu.
- III. Du-te lele la dracu,
Nu-mi mai face cu capn,
Că te vede bărbatu!

- Las bărbatu să mă vadă,
Numai lumea să nu creadă!
- IV. Ardeleancă Moroșancă,
Dece ți-i cămașa neagră?
Ori cu apa te-ai sfădit,
Ori soponu s'a scumpit?
  - V. Alta-i foaia de-un arin,
Ardeleanca-i lin și lin.
Alta-i foaia de-un harbuz,
Ardeleanca-i sus și sus.

Dela **Const. Horodoroabă**, fecior
din Pătrăuți-de-jos.

Intălnirea.

Bietul om. El vine de departe, tocmai din Sibiria. Cu inima stoarsă de atâtea dureri, de atâtea doruri și alianuri, cari au ars-o ca un foc nestins, cu ochii păinjeniți de lacrimi, cu pașii șovăitori se apropie de cărarea, ce duce la casa lui din vale. Când dă cu ochii de pomătul, pe care el cu mâna lui l'a sădit în tinerețe, un nour de umbră îi flutură peste față. Omul nu-și mai cunoaște livada. Gardul de nuele, strășenit cu șindilă, peste care numai vântul hoinar și pasărea cântătoare puteau trece, astăzi este o ruină. Unele plase stau cumpenite, numai, numai să se culce la pământ; altele zac așiși lipite pământului și pîntre nuelele putrede iarba a crescut mare, acoperindu-le cu verdeața ei veselă. Din toate părțile, strungi largi dau drumul în pomătul atât de îngrijit într'o vreme, vitelor și macurilor satului, cari se preumblă prin livada lui sălbătăcită acuma, ca o sehelbe, întocmai ca bolșevicii prin grădinele curții ale domnilor mazăliți din Rusia.

Inima prizonierului, care în decursul celor 6 ani de zile, cât a lipsit de acasă, a suferit atâtea dureri, supoartă și durerea aceasta cu răbdare: s'a învățat omul cu durerea, ca țiganul cu scânteia.

În locul porții de scânduri mari, pe care a făcut-o chiar atunci, când a sunat mobilizarea, îi răsar în cale niște zăvoare alcătuite din câțiva răslogi putrezi. Casa, căsuța lui dragă, în care și-a adus de mult mireasa, o fetișcană mlădioasă ca o vargă de oțel, unde i s'au născut apoi trei copii, trei feciorași, trei bucurii, cari îi vârstau viața cu lumină și îi sporeau dragostea la muncă, i se pare așa de neagră, încât crede, că un mare pârjol a trecut peste cuibul fericirii lui trecute; peste izvorul mângăerilor lui, din zilele amare ale prinsorii.

Când cnutul moscăcesc, străinătatea sau singurătatea răneau de moarte inima prizonierului, atunci gândul pe aripa lui moale îl ducea pe bietul om la căsuța din vale, la pomătul lui curat, la nevasta lui harnică și la feciorașii fără de asemănare de frumoși, pentru cari trăia și pentru cari și-ar fi dat și viața. În fața arătării familiei și gospodărioarei lui, i se destrăma greu de pe inimă, cum se destramă ceața depe dealuri și bruma depe fânațe, în fața soarelui.

Acuma se uită în tăcere la pragul frânt. Sub temelia lip-

sită de tencuială, găinele se scaldă, vroind parcă să surpe pietrele, pe cari se sprijinește talpa casei. Niște godini răpănoși lucră și ei din răspuțeri la dărămarea aceleiași temelii.

Geamurile ferestrelor lipite unele cu hârtie vânăță, seamănă cu niște ochi acoperiți de albeață, altele sparte cu totul, seamănă cu borțile negre ale unei scăfârlii. Haizașul și el urnit dintr-o parte, stă să se prăvale.

Durerea îi soarbe oboseala din trup și lacrimile din ochi, căci durerea cu vlaga trupului și cu lacrimi ce izvoresc din inimă se nutrește.

Drumețul trece pragul în casă: Nevasta care sta în picioare lângă plită, cu furca în brâu, cu ochii pe jumătate închiși, când îl vede tresare și apoi să lasă moale ca o cârpă pe vatră și privind speriată ca la o arătare, la omul cu căciulă și înbrăcăminte căzăcească nu-i vine a crede, că moșneagul acesta slab este gospodarul ei, care înainte de câțiva ani, a plecat vesel și voinic la bătălie. Iar copii cari zăceau întinși pe lăiți, așteptând să fiarbă mămăliga, se școală toți în picioare, ca în fața unei primejdii sosite pe neașteptate, lungi, mari, deșirați cu fețele supte, nespălate cu capetele netunse, cu ochii licăritori, plini de uimire, de suprinere, de îndoială, de ciudă chiar, și numai târziu le vine în minte, că cazacul acesta amărât poate fi tatăl lor.

Gospodarul ținuit locului cu traista pribegiei în spate își poartă privirea ostenită dela nevastă la copii și dela copii la nevastă.

Pe plită forcotește mămăliga, pe fereastră pătrunde însă-rarea și deodată izvorul lacrimilor, care destoaie sufletul încatușat de dureri, țâșnește mai întâiu din ochii nevestei, care se aruncă la pieptul bărbatului, apoi din ochii bărbatului, care și pleacă capul cărunt și pleșuv pe umărul femeii și apoi copii îi înconjoară pe amândoi ca niște mlădițe tinere, pe doi ciungi bătrâni se ce sprijinesc de olaltă, spre a nu cădea la pământ.

Inserarea cerne peste întâlnirea aceasta blagoslovirea ei domolă.

J.

Cuvinte stricate — icoane ale unor suflete sucite.

I.

Culegând literatură din popor, am avut prilejul adesea să aud unele cuvinte pocite, pe care auzindu-le, mă minunam cum

și de unde le puteau scoate feciorii cei adevărați ai satelor și ai graiului nostru. Cele mai năzdrăvane vorbe însă, de acestea, le-a auzit fiecare dintre noi, în timpul războiului.

Pe lângă atâtea nestimate de gândire și simțire curată și poetică, sunt în literatura populară multe, foarte multe cântece și povestiri, care nu se pot scrie, căci te îngrozești de conținutul lor, — arătându-se prin aceasta cât de mult este de lucru în popor pe tărâmul sufletesc.

În afară de aceste cântece urâte — adevărate grozăvii morale, pentru cine vrea să știe. — întâmpini la fiecare pas astăzi, prin scrisorile de ostași ca și în vorbirea zilnică, cuvinte sucite (vezi, Doamne, noi și orașanești!); aceste cuvinte nu vor fi poate așa de primejdioase, ca cele de mai sus, — totuși nu înfățișează nici o propășire culturală adevărată. Firește, bine-i să știe omul limba franceză, de-o pildă. Dar vorba-e: s'o știe. Și când scrie în această limbă, să scrie întocmai după cum se cuvine, iar nu pocit. Asemenea și cu graiul nostru românesc: vorbește și scrie curat românește, corect adică, și te va lăuda oricine. Se pot întrebuița și cuvinte de obârșie, — totul este ca să le întrebuițezi ca oamenii, la locul și cu rostul lor.

Din multele culegeri ce am la îndemână, auzite prin popor, voi da mai la vale câteva, ca să se vadă că unii fac greșeli mari de vorbire și scriere, în limba română. Iată ce găsim în scrisoarea unui caporal: „Îți scriu și eu câte ceva, drăguța mea, despre vieța noastră amărată“. Până aici e bine. La urmă însă, omul își dă în petce: . . . „al tău cutezant, Gheorghe Ș. . .“. Ce-o mai fi și asta? Cuscru, cumătru, fiu, vecin, — ce-o fi aceasta „cutezant“?!

Astăzi în locul șezătorilor din vechime, au venit balurile tinerilor din sate. Ce rău că vorbele bătrânilor și învățăturile Bisericii au fost date disprețuitor la o parte! Să vezi, frățioare, cum se recomandă de frumos unul, venind și el la bal, cu soția lui. Zice: „Eu și . . . pardon, femeia mea!“ Fiecare răspunde: „Imi pare bine“ . . .

Scrie undevă prietenul Tiberiu Crudu cuvinte frumoase despre șezătorile șatești . . . ar fi fost! Acum sunt balurile la rând . . . În loc de glume înviorătoare și șăgalnice, după cum arată D-sa că 'se spuneau altădată pe la șezători, auzi de-al de astea, când văd că a venit între ei „în bal“ vreun băețel: „Hei! măi tu, copilul satului, — ce cauți? Cauți în bal pe tată-tu?!“ Cu toți rād și se veselesc, ca de-o mare ispravă a

deșteptăciunii. De vom urî înainte Biserica și învățătura ei, mai mari decât acestea vom vedea.

O față de la țară știa să ne spună pe nerăsuflăte această convorbire între zilele săptămânei:

- Bonjur, Luni
- Mersi, Marți
- Madam Mercuri, ce mai faci?
- M'a trimes Madam Joi
- Să vii Vineri pe la noi,
- In salon de Sâmbătă,
- Să dansăm Duminică . . .

Zis și făcut. Căci rar să fie o Duminică fără „dans“ și bal — ba să te încrucești, ascultă ce vorbe adânci își fac drum din neștiința unora: „Mergem la lași ca să ne împoznăm!“ Altul felicitează astfel pe un student care venise dela Congresul studentesc, cel dintăiu congres, ținut la lași: „Te fatalizez pentru reușita progresului“. In Vlăsinești-Dorohoiu era un „gradat“ care n'avea altă vorbă decât, pentru oricine și orice: „depandă de cultura omului“ . . . Acesta, din neștiință. Unii însă, din obrăznicie, fac versuri de acestea:

Vis-a vis de viza-vă
Pe dinfață la mata ș. a.

Zice: „Mă duc până la domiciliul (vezi cum accentuiază!)“ în loc să zică „acasă“; și iarăși: „Domnule, eu mi-am făcut o socoteală alimentară“ (în loc de „elementară“, adică simplă).

Asta este întocmai ca și cea ce zice despre războiul european, că s'a stârnit un războiu „aeroplean“ . . .

Și câte și câte altele! Un fel de neadevăruri ale graiului, care trebuesc arătate nu doar ca să ne batem joc de neștiința cuivă, — ci pentru ca să ne luminăm cu toții și să nu greșim, când vorbim sau scriem românește. Mai cu seamă elevele și elevii să iea bine aminte acestea. Econ. D. Furtună.

Având în vedere scopul ce-l are gazeta noastră pentru popor „DEȘTEPTAREA“, rugăm pe toți prietenii și cititorii „Deșteptării“ și mai ales pe preoți și învățători să ni trimită spre publicare poezii, anecdote, basme, proverbe, cimilituri ș. a. culese din popor.

EROUL

d-lui Colonel Vasile Miron

Pe câmpul troenit de viscol.
 Departe, singur pe-o cărare,
 Se târaie lovit de schijă
 Un brav soldat, cerând salvare.

Și rana, care-i sângerează,
 În urmă 'n stropi încheagă-o dără,
 Iar plânsu-i întrerupt de spasmuri
 Se pierde trist în zarea sură.

Din când în când, atent ascultă,
 Dar nicio voce nu șoptește
 Și tremurând lipsit de vlagă
 Iși face-o cruce și s'oprește.

Apoi, căzând pe loc ca plumbul,
 Cu ochii cătră ceruri cată,
 Simțind că inima începe
 Din ce în ce mai rar să-i bată.

În aiurarea agoniei
 Cuvinte ne'nțelese 'ndrugă.
 Dar, revenindu-și pentr'o clipă,
 Rostește ultima sa rugă.

O, Maică, pururea curată,
 Drapelul sfânt, păzească-L D-nul,
 Iar Tu, Te rog, de-ai mei aibi grijă
 Și bine cuvintează-mi somnul!

1917

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Locot. Emilian Muscă, reg. 113 inf.

Castelul princiar din Poiana-Îțcanilor.

Cu prilejul căsătoriei principelui moștenitor al României, i s'a promis principelui Carol ca dar de nuntă din partea Bucovinei, un castel sau un (palat) de vânătoare în Poiana-Îțcanilor în vechiul județ al Câmpulungului moldovenesc. Lucrările au început și castelul va fi gata pe la finea lui Septemvrie. Pentruca petrecerea prințului nostru moștenitor să fie cât se poate de plăcută în mijlocul nostru, s'a hotărît de a împodobi interiorul acestui castel cu mobile lucrate în stil românesc și cu lucruri de mână făcute de gospodinele române din Bucovina.

Deaceea apelăm la toate femeile române din Bucovina, ca să împodobească încaperile acestui castel cu lucruri de mână, cu covoare și cu lăicere lucrate în stil românesc, ca prin aceasta să arătăm dragostea noastră față de principele moștenitor Carol, viitorul nostru Rege, și să facm petrecerea în mijlocul nostru cât se poate de plăcută.

O chemare de desnădăjduire a românilor bănățeni.

Cetim în ziarul „Izbânda“ din București următorul apel, adresat de către românii din Banatul sârbesc către toate statele civilizate din Europa:

Noi, românii, din Banat, Valea-Timocului și Macedonia, în starea noastră deznădăjduită, ne întoarcem către popoarele civilizate din Europa, pentru a li se descoperi chinurile groaznice ce noi, cei de sub stăpânirea sârbească trebuie să le suferim. Preoții noștri sunt goniți dela bisericile lor, școalele noastre sunt închise, iar cărturarii conducători ai poporului nostru necăjit, sunt puși în lanțuri. Poporul nostru iubitor de pace a devenit prada de comitagii (bande de ucigași) sârbești. Aceștia în ziua albă, chiar cu cunoștința autorităților, pun foc, jefuesc șiucid. În circumscripția orașului Monastir (Macedonia) sârbii au proclamat răzburarea de sânge și au distrus și ars total trei comune macedo-românești. În Vârșeț au omorât pe avocatul Gârboveanu cu întreaga sa familie. Pe un moșneag onorabil de 70 ani cu numele Nicolae Ibroancă, l-au tras de viu în țepă și l-au ars! În zădar am descris noi starea noastră desperată în altului consiliu al Antantei, care a dărăburit (îmbucătățit) Banatul românesc, iar pe noi, răsturnând principiile lui Wilson, ne-au silit sub jugul tiran sârbesc.

E strigătul de desnădăjduire a fraților noștri, cari sufăr însă jugul străin, e strigătul de desnădăjduire a unui popor nobil, care e învățat să răbde. Toată suflarea românească din întregul cuprins al țării noastre trebuie să ridice strigătul de protestare în contra acestor cruzimi.

Poșta redacției.

D-lui M. Cârlan înv. com. Găiceana jud. Tecuci.

Am primit cu bucurie scrisoarea d-voastră. Ni pare bine, că revista noastră află resunetul convenit în părțile d-voastre. Toate numerele apărute vi se vor trimite regulat. Mai scrieți-ne.

Cătră onor. comitet al cabinetului de lectură „Unirea“ din Udești.

Frumoasa acrisoare, pe care ni-ați trimis-o e dovada cea mai bună, că gazeta pentru popor „Deșteptarea“ este primită bine de sătenii noștri, doritori de a avea o gazetă scrisă pe întefesul tuturor.

Vă rugăm foarte frumos să fiți așa de buni și să răspândiți gazeta noastră în satul și în împrejurimile d-voastră. Dacă veniți pe la Cernăuți, abateți pe la noi. La revedere.

Cătră d-nii colaboratori ai gazetei noastre.

Domnii colaboratori ai gazetei noastre sunt rugați să binevoiască a serie articolele lor numai pe o pagină, lăsând partea cea laltă liberă.

Cătră comandamentele regimentelor, cari fac parte din Divizia 8-a.

Mulțumim tuturor comandamentelor regimentelor, cari fac parte din divizia 8-a, pentru abonamentele trimise.

Poșta administrației.

Domni preoți și învățători, intelectuali luminători ai satelor sunt rugați cu cea mai mare stăruință să răspândească gazeta pentru popor „Deșteptarea“ în cercurile lor de activitate, contrbuind astfel la răspândirea culturii românești.

Cătră abonații noștri.

Abonații gazetei noastre, cari nu primesc regulat gazeta, sunt rugați să ni comunice de urgență, avându-se în vedere a face demersurile necesare la direcția poștelor din Cernăuți.

Ni s'au infățișat la redacție mai mulți abonenți, plângându-se că nu primesc regulat foaia, cu toate că ea se expediază la timp.

„DEȘTEPTAREA“ se va trimite de acuma numai celor ce ni-au plătit abonamentul. Iar cei ce doresc să aboneze „Deșteptarea“ și vor plăti abonamentul mai târziu, să ne deede de știre prin o carte poștală.

Abonați „Deșteptarea“, cea mai bună gazetă pentru popor.